

EXPERIMENTEREN MET STEDEN

Project Urban Futures Studio, Universiteit Utrecht

Experimenteren als vorm van stedelijke governance heeft een enorme potentie, maar moet nog veel meer systematisch worden vormgegeven. In het project 'Experimenteren met Steden', gaat de Urban Futures Studio (Universiteit Utrecht) een jaar lang praktisch aan de slag met de vraag hoe stedelijk experimenteren en leren kan worden gemaakt tot een *systematische vorm van multi-level governance*.

De kracht van experimenteren

Experimenteren in steden is in opkomst. Onder de noemer van experimenten, proeftuinen, livings labs en pilots wordt steeds vaker actief geëxperimenteerd met innovatieve oplossingen voor allerlei complexe stedelijke problemen. Er zit een enorme potentie in deze werkwijze: door nieuwe ideeën uit te proberen in afgebakende settings met relevante actoren (overheid, burgers, bedrijfsleven, kennisinstellingen) kunnen innovatieve oplossingen worden gevonden die echt werken. Tegelijkertijd is de werkwijze ook kwetsbaar: stedelijke experimenten zijn klein, leiden niet altijd tot succes, en kunnen zeker niet eigenhandig de grote uitdagingen van deze tijd aan. Hun impact hangt af van de mate waarop ze impuls kunnen geven aan het bredere systeem, maar juist dat blijkt veelal lastig.

In de 'Flat met Toekomst' experimenteert de Utrechtse woningcorporatie Mitros met nul-op-de-meter wonen: in een gerenoveerd blok van 8 appartementen (links) wonen 'proefbewoners' en wordt met betrokkenen actief geleerd (rechts). Hoe kan een klein experiment als deze bijdragen aan de nationale ambitie om in 2050 volledig aardgasvrij te zijn?

De noodzaak tot meer systematiek

Als we de potentie van stedelijke experimenten daadwerkelijk willen benutten, moeten we uitvinden hoe deze experimenten beter kunnen worden verbonden aan hun bredere multi-level systeem. In ons essay 'Learning with cities, learning for cities' (Potjer & Hajer, 2017) beargumenteren we dat die verbinding inhoudt dat we niet alleen 'lokaal' moeten leren van experimenten, maar in belangrijke mate ook 'horizontaal' en 'verticaal'. *Horizontaal leren* houdt in dat steden gezamenlijk werken aan gedeelde opgaven en leren van elkaars experimenten en innovaties. *Verticaal leren* betekent dat multi-level actoren die invloed hebben op wat er gebeurt in steden – zoals Rijksoverheid – ruimte maken voor experimenten, en hun beleid aanpassen aan de lessen die uit experimenten voortkomen.

'Systeem van experimenteel leren' (uit Potjer & Hajer, 2017)

Lokaal	Door te experimenteren, creëren steden innovatieve oplossingen voor complexe stedelijke problemen.
Horizontaal	Door inter-stedelijke samenwerking, leren steden van elkaars praktijken en vergroten ze hun gezamenlijke innovatiekracht.
Verticaal	Door multi-level samenwerking, maken (bijv.) steden en Rijk ruimte voor experimenten en institutionaliseren ze succesvolle experimenten en innovaties.

Het belang van 'ervaringsgericht' leren

Maar hoe werkt dat leren precies? De kracht van experimenten zelf zit in het 'leren-door-doen': door met diverse actoren samen te werken, en nieuwe ideeën uit te proberen in de praktijk, ervaren betrokkenen aan den lijve hoe iets kan werken. Deze experimentele vorm van leren is sterk ervaringsgericht. Veel van die ervaring gaat echter verloren als er in het bredere systeem van experimenten wordt geleerd: daar krijgt leren – in de vorm van rapporten, platforms, best practices, noem maar op – al snel een meer cognitieve vorm. Dit terwijl de rol van ervaring ook hier cruciaal is: al zijn 'inzichten' en 'feiten' belangrijk om gefundeerde richting te geven aan handelen, raken mensen door 'ervaringen' overtuigd dat iets kan, en geïnspireerd tot het ondernemen van actie. Maar hoe breng je ervaringen over? Hoe laat je mensen iets ervaren wat ze niet direct zelf hebben meegemaakt? We denken dat de verbeelding hierin een belangrijke rol speelt, en experimenteren met manieren waarop dat verbeeldende leren kan werken.

Voorbeelden van verbeeldende leerinterventies door de Urban Futures Studio: een excursie met beleidsmakers door de Utrechtse wijk Overvecht om daar de toekomst-in-wording te ontdekken (links), en een workshop waarin beleidsmakers nadenken over het realiseren van 'post-fossiele toekomsten' door naar een soundscape te luisteren en zelf de toekomst te verbeelden (rechts).

Aanpak

In het project 'Experimenten met Steden' gaan we op een actiegerichte manier onderzoek doen naar de onderwerpen van systematisch experimenteren en leren. We signaleren beloftevolle multi-level samenwerkingsverbanden die (in potentie) bijdragen aan een systematische aanpak van experimenteren, en ontwikkelen samen met stakeholders interventies om hun leerproces radicaal te versnellen. Ter inspiratie voor het ontwerp van deze interventies verzamelen we een breed palet aan voorbeelden van experimenteren en leren uit het binnen- en buitenland. Het doel van het project is om tot concrete inzichten en tools te komen die impuls kunnen geven aan bestaande experimentele samenwerkingsverbanden. We ondernemen dit project in samenwerking met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Meer weten? Neem contact op met Suzanne Potjer, s.p.potjer@uu.nl of kijk op www.uu.nl/ufs.

Literatuur

Potjer, S. & Hajer, M. (2017) Learning with cities, learning for cities. The golden opportunity of the Urban Agenda for the EU. Urban Futures Studio. Beschikbaar via: <https://www.uu.nl/en/news/essay-learning-with-cities-learning-for-cities>

Potjer, S., Hajer, M. & Pelzer, P. (2018) Learning to experiment. Realising the potential of the Urban Agenda for the EU. Urban Futures Studio. Beschikbaar via: <https://www.uu.nl/en/news/urban-agenda-for-the-eu-offers-unique-opportunity-for-experimentation>